

Lärarhandledning Svarta Damen

Lärarhandledningen till Svarta Damen fokuserar på innehåll ur kursplanerna i ämnena svenska och religion.

Svenska

- Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.
- Berättande texter och poetiska texter för barn och unga från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Texter i form av skönlitteratur, lyrik, dramatik, sagor och myter som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor.
- Berättande texters budskap, språkliga drag och typiska uppbyggnad med parallellhandling och tillbakablickar, miljö- och personbeskrivningar samt dialoger.

Religion

- Hur olika livsfrågor, exempelvis vad som är viktigt i livet och vad det innebär att vara en bra kamrat, skildras i populärkulturen.

Tanken med lärarhandledningen är att eleven först funderar och skriver ner sina funderingar själv, diskuterar och jämför sedan sina funderingar med en klasskamrat, för att till sist diskutera frågorna i helklass med läraren, eller en utsedd elev, som samtalsledare.

För de lärare som använder sig av Sokratiska samtal i sin undervisning, är många av frågorna skrivna för att passa även denna undervisningsmetod.

Frågorna i lärarhandledningen är mer eller mindre öppna, för att främja samtalet om boken. Till varje kapitel finns ett varierande antal frågor, och det är upp till läraren att själv välja en del av frågorna eller använda alla lärarhandledningens frågor till Svarta damen, beroende på klassens intresse och behov, tid, syfte med lektionen etcetera.

Kap 1 - 2

Leo och Sofia kommer till Sagofallen och får uppdraget att förstöra Tidens bok.

1. Vad händer om Tidens bok **inte** förstörs?
2. Om du hade Tidens bok och kunde ändra historien, vad skulle du ändra på?
3. Namnet Svarta Damen är ett vanligt tilltalsnamn i sägner och berättelser. Ta reda på vad Svarta Damen brukar vara genom att söka på internet. Finns det några likheter med Svarta damen i boken?

Kap 3 - 4

I dessa kapitel kommer Sofia och Leo till Sanna drömmars stig, där det är svårt att avgöra vad som är verkligt och vad som är en dröm.

1. Sofia ser att Monalie ser lycklig ut när de kommer fram till en timmerstuga med kupolformat tak? Varför tror du att Monalie är lycklig?

2. Om du gick på Sanna drömmars stig, beskriv för din kompis en dröm som du skulle vilja vara sann. Beskriv med så många sinnen du kan. Vad ser du? Vad hör du? Vad känner du för dofter? Hur känns det inom dig?
3. Hur kan vi vara säkra på att vi inte lever i en drömvärld? Att den värld vi ser och känner just nu är verklig?

Kap 5

I kapitel fem får sällskapet träffa Ossian.

1. Rita en bild av hur du uppfattar att Ossian ser ut (beskrivning finns på sid 36). Jämför med din kompis.
2. Athrian är villig att offra sitt liv för att resten av sällskapet ska kunna fortsätta. Varför tror du att han är villig att göra detta?
3. Finns det situationer i verkliga livet där du är villig att offra något, t ex dina pengar, saker, din rätt till något, för att andra ska få det istället? Varför, varför inte?

Kap 7

I detta kapitel kommer sällskapet till Hemliga dalen, där det finns ett speciellt träd.

1. Vad är det för träd och vad är det som är speciellt med trädet?
2. Hur tror du att detta träd kan vara till nytta för den goda sidan i berättelsen längre fram i boken Svarta Damen?
3. I andra religioner, t ex kristendomen och asatron, finns träd som är centrala i dessa religioners tankegångar. Vilka egenskaper har dessa träd?

Kap 8

”Det skimrande stoftet rör sig mot Sofia och Leos håll. Det dalar först ner över de skogshuggare som befinner sig längst ifrån dem. Med fasa ser de att en efter en faller ihop och blir liggande livlösa på marken. Några av männen försöker springa ifrån stoftet, men det är lönlöst. De sjunker alla ner och blir stilla. Molnen drar sig nu mot Sofia och Leos gömställe.

- Vad ska vi göra? ropar Sofia med desperation i rösten”

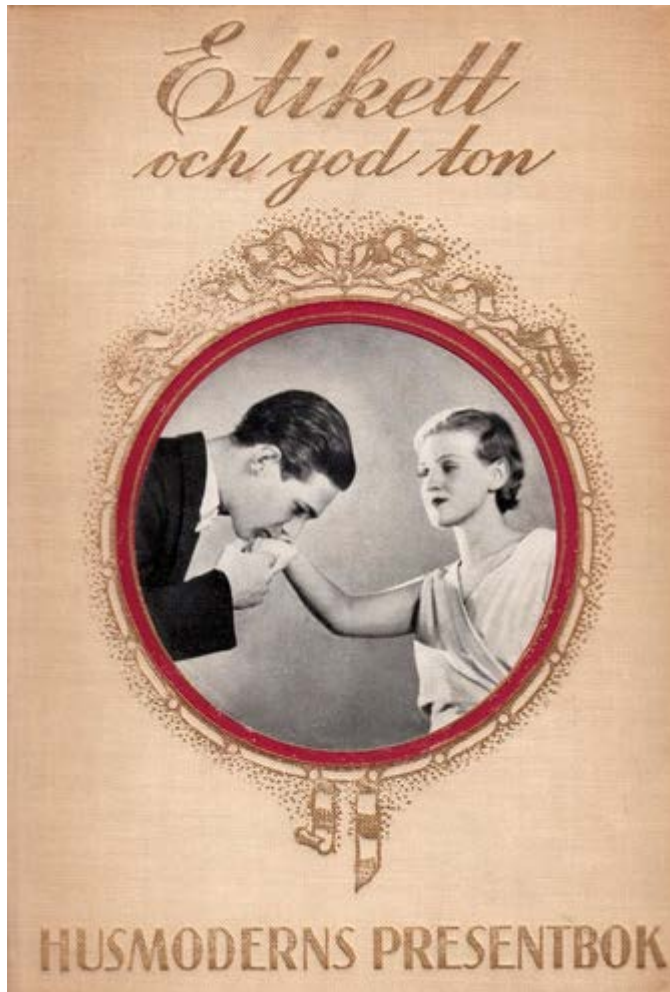
1. Skriv en fortsättning. Klarar de sig eller inte? Vad känner de? Gör fortsättningen så spännande som möjligt.

Kap 9-10

Sällskapet kommer fram till Viskande bäcken och förs till undervattenstaden Vatombia.

1. Tror du att Artiga folket håller kvar sällskapet med mening? Berätta varför/varför inte!
2. Nämn tre situationer då det är viktigt att vara artig i det verkliga livet!
3. Artighet, det som även kallas vett och etikett, var förr så viktigt att det fanns böcker för att alla skulle kunna lära sig t ex hur man hälsar på varandra, regler vid matbordet osv. Detta för att alla skulle veta hur man skulle uppföra sig i olika situationer. Vilka regler har ni, eller borde ha, hur man hälsar på varandra och är vid matbordet, för att alla ska trivas?

En bok om vett och etikett för unga män, som kom ut för ca 100 år sedan.

4. Tror du att reglerna för vett och etikett har förändrats sedan boken ovan gavs ut? Ge exempel! Tycker du att det är bra att det förändrats/ inte förändrats?

Kap 11

Sällskapet kommer fram till Sagornas äng.

Läs följande avsnitt ur kapitlet innan eleverna får läsa kapitel 11.

”...Leo kan knappt dölja sin iver, när han ser vad som växer i det stora trädet mitt framför hans ögon. Längs trädets stam finns en enorm bokhylla med mängder av sagoböcker och under trädet står en gigantisk soffa med mjuka kuddar i olika former och färger. Uppe i trädet hänger böcker invirade i gröna rankor, som ser ut att växa ut från själva grenarna.”

1. Rita trädet! Jämför med din kompis och gör en teckning tillsammans. Jämför sedan med illustratören Therese Larssons tolkning. Vilka likheter eller skillnader ser ni med hennes teckning?
2. Vad gör en illustratör? Finns det andra illustratörer som ni kan komma på? Vad heter de och vad har de gjort?
3. Stenpojarna fick sin styrka från en saga. Finns det någon superkraft som du skulle vilja ha? Varför just den?

Kap 12-13

Ossian visar sig vara en förrädare.

Du har snart läst cirka tre fjärdedelar av boken. Svarta damen är en fantasybok. Wikipedia skriver vad som är utmärkande för genren fantasy:

Delar som tillhör fantasyberättelsens grund är först och främst fantasivärlden,^[1] vilken kan vara likt en sagovärld, eller likna västvärldens medeltid. Det finns ofta slott och drakar, monster och häxor, hjältar och fiender med i fantasyberättelser. I en del fantasyberättelser finns det två världar vilka berättelsen vandrar mellan, genom exempelvis en magisk dörr som någon träder in igenom eller genom att någon faller ner i ett magiskt hål. Huvudpersonen, hjälten, har ett uppdrag, ofta något eller någon den söker efter. Det är vägen dit, hur hjälten löser detta, som är berättelsens handling. Läsaren eller betraktaren får följa hur utmaningar och prövningar blir lösta, och hur målet eller gåtans lösning kommer närmare. Fantasivärlden är full av magi, som används på många olika sätt. Både hjälten och hans fiender använder magi för att försvara sig och för att attackera andra. Det finns ett stort antal karaktärer, både onda och goda. Vanligtvis brukar de onda försöka ta över världen i början av berättelsen, medan hjälten gör allt för att skydda den.

<https://sv.wikipedia.org/wiki/Fantasy>

1. *Fantasivärlden är full av magi, som används på olika sätt.* På vilka sätt använder Sofia och Leo magi för att försvara sig?
På vilka sätt använder Svarta Damen magi för att förstöra för sällskapet?
2. *Vanligtvis brukar de onda försöka ta över världen i början av berättelsen, medan hjälten gör allt för att skydda den.* Vad gör hjältarna, Sofia och Leo, för att försvara världen?
3. Varför tror du att Sofia och Leo tackar ja till uppdraget de får i början av boken?
4. Skriv ner en förklaring av vad en förrädare är och jämför med dina kamrater.

Kap 14-15

Berättelsen delas. Dels får man följa Sofia och Leo på Stjärnfallens kulle, dels får man följa Athrian och Ossian vid Mörka borgen.

1. För att komma fram till Stjärnfallens kulle måste en profetia uppfyllas – att lyckas ta upp Ljusets pil. Finns det andra berättelser som också har profetior i sig och hur fungerar dessa?
2. Varken Sofia eller Leo lyckas ta upp Ljusets pil. Svarta Damen har sin armé redo. Ossian kommer, men utan Athrian i sällskap. Läget är hopplöst! Vad tror du händer nu?
3. Skriv en förklaring till ordet profetia och jämför med dina kamrater.

Kap 16-17

Striden rasar på Stjärnfallens kulle och till slut lyckas Sofia med sitt uppdrag – att förstöra Tidens bok.

1. Sofia och Leo upptäcker efter striden att några av de som kämpade med Svarta Damen, nu knäböjer inför Monalie – Vita damen. Vad påminner detta om?
2. Precis innan dubbningen fick de blivande riddarna under medeltiden svära riddareden. Detta är en del av denna ed:

*"...stånda mot orätt och styrka frid och rätt
och beskärma faderlösa och moderlösa barn, jungfrur, änkor och armt folk
och vara trygger och tro mot min Konung och mitt Rike
och rättfärdigt hålla och öva mitt riddarskap..."*

Gör en riddared, som liknar den medeltida, men gör den så att den passar din klass, på skolgården och i din verklighet. Jämför med dina kamrater. Låt klassen forma en riddared, som alla i klassen kan följa.

3. En av slutkapitlets viktigaste avsnitt handlar om förlåtelse. Vad i bokens sista kapitel handlar om förlåtelse?
4. Om vi aldrig förlåter varandra, hur tror du att världen skulle se ut då?